

Boliwia

W JAKICH DOMACH MIESZKAMY?

Cel ogólny: ukazanie różnorodności tradycyjnego budownictwa na świecie

Cele szczegółowe:

Dziecko

- wskazuje Boliwię na mapie kontynentu,
- wzbogaca swoje słownictwo o pojęcia: góry, płaskowyż i nizina,
- wie, że Indianie to rdzenni mieszkańcy obu Ameryk,
- intuicyjnie rozumie pojęcie grupy etnicznej,
- potrafi na podstawie zdjęć, opisów i mapy wskazać przykłady różnorodności Boliwii,
- zna znaczenie wyrazu „dom”,
- opisuje własnymi słowami domy z różnych stron świata,
- pobudza swoją wyobraźnię i inicjatywę twórczą,
- rozwija zdolności manualne,
- rozwija zdolności koordynacyjne,
- potrafi współpracować w grupie.

Miejsce: sala lekcyjna z wolną przestrzenią na środku, krzesła ustawione pod ścianami, do zabaw także teren przed szkołą lub przedszkolny ogródek

Materiały:

XX **do zajęć:** polityczna i fizyczna mapa Ameryki Południowej, prezentacja nt. Boliwii lub zdjęcia w dużym formacie, pisaki, kredki, powielona dla każdego dziecka karta pracy nr 1 (nakrycia głowy), zestaw zdjęć domów (z teczek), powielone dla grup karty pracy nr 2 (karta domu) oraz materiały do stworzenia wymarzonego domu lub wioski dziwnych domów w zależności od decyzji nauczyciela: arkusze papieru pakowego, kredki, mazaki, farby i pędzle, klej, pudelka, plastelina, sznurki, tkaniny, plastikowe butelki, pojemniczki, patyki, itp.;

XX do gier:

- **enchoque:** kubeczek papierowy lub z grubszego plastiku np. po jogurcie dla każdego ucznia, cienki sznurek (dratwa, szpagat, mulina), rolka folii aluminiowej, ew. orzechy włoskie w skorupkach (po jednym dla ucznia),
- **Rzuć fasolą:** fasolki (po 9 sztuk dla każdego gracza),
- **Taczki:** nie potrzeba materiałów;

XX **do domu:** powielona dla każdego dziecka domowa karta pracy.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Wprowadzenie: Boliwia – kraj Indian

Powitaj dzieci i wyjaśnij, że dziś poznamy Indian i będziemy rozmawiać o domach, a krajem, który odwiedzimy, jest Boliwia. Wyjaśnij, że Boliwia jest krajem położonym w Ameryce Południowej, jest 3,5 razy większa niż Polska. Odnajdźcie na mapie Boliwię. Obejrzyjcie też mapę fizyczną Boliwii (lub całej Ameryki Południowej).

Informacje dla starszych dzieci

Wyjaśnij, że na zachodzie wznoszą się góry – Andy, dalej rozciąga się płaskowyż Altiplano z najwyższą na świecie położonym jeziorem Titicaca, a jeszcze dalej na wschód Nizina Boliwijska. Na północy rozciąga się obszar Niziny Amazonki, połowę kraju porasta las tropikalny. Poproś dzieci o próbę zdefiniowania pojęć: góry, płaskowyż i nizina.

Boliwia jest najbardziej indiańskim krajem świata. Ponad połowa ludności zachowała indiańskie tradycje i wierzenia. Oficjalna nazwa Boliwii to Wielonarodowe Państwo Boliwii. W kraju mieszkają Indianie z ponad 30 grup etnicznych. Poza Indianami 1/3 mieszkańców Boliwii stanowią metysi (czyli ludzie posiadający przodków indiańskich i białych). W Boliwii mieszkają też biali potomkowie kolonizatorów i imigrantów z Europy (ok. 15%)m a także Afroboliwijczycy – potomkowie niewolników z Afryki – oraz Azjaci, głównie Japończycy i Chińczycy.

Choć kraj, podobnie jak wiele innych krajów w Ameryce Południowej (a także w Azji i Afryce), został podbity przez Europejczyków, to Indianie zachowali swoją kulturę, języki i tradycje. Wiele tradycji i zwyczajów jest wciąż żywych. Poza tym na kulturę Boliwii oprócz ponad 30 grup etnicznych mieli wpływ także ludzie, którzy się tam pojawiali przez ostatnie 400 lat. Nie stworzyła się z tego jedna wspólna kultura, lecz wiele przeplatających się zwyczajów, obrzędów, tańców, świąt. To sprawia, że Boliwia jest jednym z najbardziej różnorodnych i kolorowych krajów Ameryki Południowej. Dzisiaj w Boliwii funkcjonuje aż 37 języków urzędowych.

Bogini Pachamama (część dla starszych dzieci)

Zapytaj dzieci, czy lubią te wyjątkowe dni w kalendarzu, kiedy dzieje się coś innego niż zwykle: Tłusty Czwartek, Ostatki, pierwszy dzień wiosny i topienie Marzanny, Noc Świętojańska, Wigilię, Zaduszki, Andrzejki. Ludzie na całym świecie obchodzą różne święta, część z nich związana jest z religią, którą wyznają, a część to pozostałości bardzo starych tradycji. Wiele świąt i obrzędów znika we współczesnym świecie, czasem pojawiają się nowe jak np. Walentynki czy Halloween. Rzeczy, które robimy w te dni, mają zwykle zapewnić nam szczęście, pomyślność i zdrowie, mają odgonić złe siły, przepowiedzieć przyszłość.

Wielu mieszkańców Boliwii czci boginię zwaną Pachamama (w języku keczua: Matka Ziemia, Matka Świata), która jest boginią płodności zapewniającą obfite plony i opiekunką siewów i zbiorów. Choć odpowiada także za trzęsienia ziemi, to jest uważana za bardzo dobrą i życzliwą boginię, podobnie jak jej mąż – bóg słońca Inti. Pachamama ma swoje specjalne święto przypadające w ostatni wtorek karnawału, podczas którego ludzie składają jej ofiary z jedzenia i picia oraz dziękują jej za wszystko dobre, co ich spotkało, i proszą o pomyślność w przyszłości. Wszystko – domy, auta, zwierzęta, miejsca pracy, różne przedmioty – są wówczas kolorowo dekorowane balonami, serpentynami, kwiatami. Przygotowuje się poczęstunek, są w nim różne potrawy w zależności od regionu, ale zawsze znajdują się w nim owoce, orzechy, słodczyce, które podrzuca się do sufitu, kąty domów, biur, sklepów kropi się alkoholem. Domy pachną kadzidłami, a wszędzie słychać huk petard i fajerwerków, które według wierzeń mają odstraszyć złe duchy, przywołać dobre i przynieść szczęście i dostatek w kolejnym roku.

Boliwijczycy uwielbiają tańczyć

Ważnym elementem kultury Boliwii jest taniec. Boliwijczycy są bardzo roztańczeni, tańczą bardzo często i bardzo dobrze, bo dzieci już od przedszkola uczą się różnych tradycyjnych tańców, a jest ich w Boliwii niemato. Tańczy się nie tylko dla zabawy, ale także przy wszystkich możliwych okazjach, świątach i obrzędach. Tańcom towarzyszą barwne stroje, czasami są to przebrania np. diabłów, wojowników. Poprzez tańce odtwarzane są historie z przeszłości kraju. Wyświetl dzieciom film z boliwijskim tańcem (mnóstwo filmów znajdziesz na YouTube, wpisując w wyszukiwarce „Danzas Bolivianas” albo „BolivianDances”)

Nakrycia głowy

Dobrze widocznym przez cały rok elementem tradycyjnej kultury są stroje, a przede wszystkim kapelusze i inne nakrycia głowy. W Boliwii jest ponad 300 rodzajów kapeluszy i czapek. Pokaż

dzieciom zdjęcia różnych boliwijskich nakryć głowy (prezentacja). Poproś, aby dzieci wymieniły jak najwięcej nazw nakryć głowy. Możesz również podzielić dzieci na grupy i urządzić konkurs na największą liczbę nazw.

Rozdaj każdemu dziecku powielony załącznik nr 1 i poproś o dorysowanie postaciom nakryć głowy, tak żeby każda osoba miała na głowie coś innego.

Dom

Zapisz na tablicy (lub dużym arkuszu papieru) słowo „dom”, poproś uczniów o podawanie skojarzeń do tego słowa, zapisuj je na tablicy. Dla młodszych dzieci wykonaj napis do czytania globalnego „dom”. Zamiast zapisywania na tablicy porozmawiaj z dziećmi. Możesz kierować rozmową przez zadawanie pytań, np. czy dom to tylko budynek, w którym mieszkamy? Czy każde miejsce, w którym nocujemy, jest domem? Co świadczy o tym, że dom jest domem? Do czego ludzie potrzebują domu? Jak powinniśmy czuć się we własnym domu?

Poproś, aby każdy uczeń pomyślał chwilę o swoim domu (może go też naszkicować). Zapytaj uczniów, jaki jest ich dom. Czy jest to dom jednorodzinny, mieszkanie w bloku, kamienicy, wieżowcu? Z czego jest zbudowany? Czy ma ogródek, taras lub balkon? Jakie jest jego otoczenie? Czy w pobliżu przebiega ruchliwa ulica, czy jest plac zabaw, boisko, las, łąka lub park? Czy podoba się Wam budynek, w którym mieszkacie?

Jak wyglądają domy w miejscowości, w której mieszkacie? Czy domy w mieście i na wsi wyglądają tak samo? A jak wyglądają tradycyjne domy w różnych regionach Polski? Obejrzyjcie domy: góralski, łowicki, kurpiowski. Poproś, aby dzieci wskazały podobieństwa i różnice. Choć w Polsce tradycyjne domy w różnych regionach różniły się między sobą, to w gruncie rzeczy były dość podobne pod względem wykorzystanych materiałów czy kształtu. Zupełnie inaczej wyglądają domy w Boliwii. Przypomnij, że Boliwia jest krajem 3 razy większym od Polski i zróżnicowanym geograficznie. Są tam i bardzo wysokie góry Andy, i rozległy płaskowyż, i wilgotna Nizina Amazonki. Wyjaśnij, że klimat i przyroda w różnych regionach Boliwii są bardzo zróżnicowane. Bardzo różne są też domy. Pokaż dzieciom zdjęcia boliwijskich domów (prezentacja lub zdjęcia z pakietu).

Różne domy świata

Podziel uczniów na małe grupy i rozłóż wśród nich ilustracje z tradycyjnymi domami (z teczki). Poproś, aby dzieci odpowiedziały na pytania z karty pracy (załącznik nr 2). Z młodszymi dziećmi możesz to zadanie zrobić wspólnie, omawiając kilka wybranych ilustracji domów.

Po wykonaniu zadania przez wszystkie grupy wyświetl te same zdjęcia z prezentacji. Poproś grupy o omówienie poszczególnych domów, uzupełnij wypowiedzi o faktyczne miejsce, z którego pochodzi dom oraz inne ważne informacje.

Wyjaśnij, że na świecie istnieje mnóstwo metod budowania domów, mają one różne kształty, konstrukcje, wybudowane są z różnych materiałów. Wygląd domów zależy w dużej mierze od dostępnych materiałów budowlanych i klimatu, a także potrzeb mieszkańców, tradycji oraz pomysłowości budowniczych.

Na zakończenie wyjaśnij, że mieszkańcy jednego kraju zwykle mieszkają w bardzo różnych domach. Oglądaliśmy zdjęcie tradycyjnego polskiego domu z okolic Nowego Targu. Czy wszyscy ludzie mieszkający w Polsce mają takie domy? Zapytaj dzieci, w jakich domach one mieszkają. Obejrzyjcie na zdjęciach kamienicę, dom jednorodzinny, blok, wieżowiec. Zwróć uwagę dzieci, że zaprezentowane zdjęcia to domy z krajów Azji, Afryki i Ameryki Południowej.

Projektowanie/budowanie wioski dziwnych domów

Zaproponuj dzieciom zaprojektowanie/zbudowanie wioski dziwnych domów.

Wersja „projektowanie”: rozłóż na podłodze 4 sklejone ze sobą arkusze papieru pakowego, rozdaj kredki i daj dzieciom czas na rysowanie. Możesz pobudzić ich kreatywność poprzez wy-

obrażenie mieszkańców tych domów i ich dziwnych potrzeb. Może w którymś z domów mieszka człowiek, który ma ogromne stopy, albo rodzina „nieboraczków”, albo hodowca patyczaków. Domy muszą odpowiadać potrzebom swoich mieszkańców, ale i być zbudowane z tego, co jest dostępne. Być może ktoś postanowi wybudować dom pod drzewem skarpetkowym i jego dom będzie upleciony ze skarpetek?

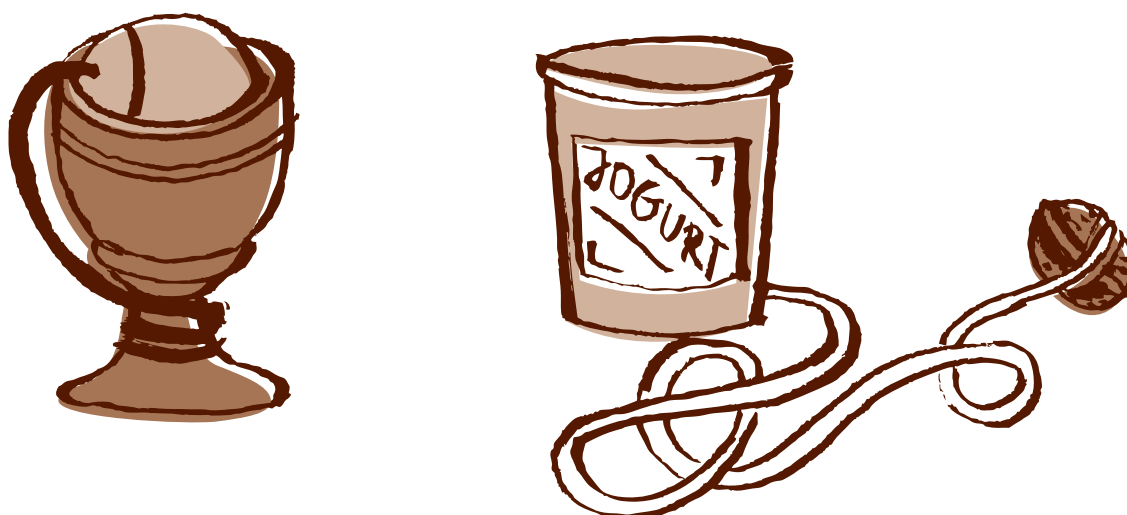
Wersja „budowanie”: Rozłóż na podłodze lub stolikach podkładowe do domów, np. z tektury od bloków rysunkowych lub wycięte z pudełek. W dostępnym dla wszystkich miejscu rozłóż materiały, jakie tylko przyjdą Ci do głowy: kubeczki od jogurtu, szyszki, patyczki, kawałki tkanin, kartoniki, folie, duże liście, nakrętki, gazety, plastelinę, klej, sznurek, nici, guziki. Dzieci mogą budować domy indywidualnie lub w zespołach.

Zamiast tego możesz również zaproponować dzieciom stworzenie wymarzonego domu i jego mieszkańców. Pudełko, np. po butach, dzieci mogą pomalować farbami, okleić papierem kolorowym, wycinankami z gazet. W miejscach okien wklejają rysunki, z portretami osób, z którymi chciałby mieszkać.

Enchoque, inaczej kulotapka

Zaproponuj dzieciom wykonanie i zabawę **enchoque** (czyt. encziokie). Jest to bardzo popularna zabawka, a zarazem gra zręcznościowa w Boliwii. Oryginalne **enchoque** składa się z drewnianego kijka i drewnianej kuli połączonych sznurkiem. W kuli wydrążony jest otwór. Gracz trzyma kijek i stara się, podrzucając kulkę w powietrze, nadziać ją na patyk. Łatwiejsza, często dziś spotykana wersja zabawki składa się z połączonych: kulki i kielicha, do którego kulka powinna wskoczyć.

Enchoque możemy zrobić domowym sposobem z papierowego lub plastikowego kubeczka np. po jogurcie, kawałka cienkiego sznurka (np. szpagatu, dratwy, kordonka) i folii aluminiowej (ew. z orzechem włoskim). Odetnij ok. 50-60 cm sznurka, końcówkę potóż na kawałku folii aluminiowej, a następnie zgnieć folię tak, by powstała kulka, a sznurek trzymał się w środku. Zrób grubą igłą lub szpikulcem otwór w dnie kubeczka, przewlec nitkę i zawiąż pęczek. **Enchoque** gotowe! Można zacząć trenować!

Carretilla, czyli „taczki”

Cel: dotarcie do mety.

Gra dla przynajmniej 4 osób połączonych w pary.

Każda z par musi przybrać kształt taczki, to znaczy: jedna osoba opiera się na dłoniach na podłodze, a druga, stojąc za nią, trzyma ją za nogi (za kostki) – tak jak trzyma się taczkę. W takiej pozycji pary ustawiają się na linii startu i ścigają, tak jakby pchali taczkę po trawniku czy wyznaczonym polu. Wygrywa para, która pierwsza dotrze do mety.

Tirar frijoles, czyli „rzuć fasolą”

Potrzebne będą: nasiona fasoli lub szklane kulki (po 9 dla każdego gracza), kredy lub kolorowego sznurka

Cel: zebranie wszystkich fasolek przeciwnika.

Gra przeznaczona jest dla parzystej liczby graczy – każdy dobiera się w parę z drugą osobą. Za pomocą kredy rysujemy na ziemi prostą linię długości około 1,5 metra. Linię można też oznaczyć za pomocą sznurka.

Osoby z pary stoją naprzeciwko siebie, po dwóch stronach linii, w odległości od linii około 1,5 m każdy (a więc graczy dzieli od siebie 3 metry). Każdy z graczy wykonuje próbę rzutu fasolką w stronę linii – gracz, którego fasolka wylądowała bliżej niej, rozpoczyna grę i pozostaje w pozycji stojącej. Druga osoba przykuca 1,5 metra od linii twarzą do swojego partnera w grze.

Pozycja gracza stojącego jest następująca: stoi przy linii, tworząc jakby bramkę: pięty ma złączone, stopy rozchodzą się na boki, tworząc kształt szerokiej litery V, fasolkę trzyma w ręku przed sobą.

Drugi gracz przykłęka około 1,5 metra od linii, twarzą do gracza stojącego, i próbuje „wypstryknąć” swoją fasolkę pomiędzy jego „rozwarłe” stopy. Ma 3 próby – jeśli nie trafi, gracz stojący dostaje fasolki, którymi rzucano (i które nie wylądowały w bramce) i gracze zamieniają się rolami. Jeśli klęczący gracz trafi, wtedy stojący upuszcza jedną ze swoich z fasolek. Wtedy klęczący może spróbować „wygrać” upuszczoną fasolkę – wyrzuca/wypstrykuje kolejną swoją fasolkę, ale tym razem tak, by uderzyła ona tę upuszczoną. Jeśli mu się powiedzie, otrzymuje ją. Jeśli mu się nie uda, wtedy stojący gracz zachowuje zarówno swoją upuszczoną fasolkę, jak i tę, którą w nią rzucano.

Gra kończy się, kiedy któryś z graczy zgarnie wszystkie fasolki będące w grze.

Zasady gry można także uprościć na potrzeby młodszych lub początkujących w grze dzieci – za cel gry można jedynie obrać trafienie fasolką w bramkę ze stóp przeciwnika i podczas gry ćwiczyć umiejętność celnego „wypstrykiwania” fasolek.